

"Tėvynė" Savaitinis Laikraštis  
LEIDŽIA KAS PENKTADIENĮ  
Susivienijimas Lietuvių Amerikoje  
Dr. M. J. Vinikas, Sekr. ir Adm.  
PRENUMERATA METAMS:  
Jungtinėse Valstijose ..... \$1.50  
Kitose Valstybėse ..... \$2.00  
"T E V Y N Ė"  
307 West 30-th Street, New York, N. Y.

# T E V Y N Ė

SUSIVENIJIMO LIETUVIŲ AMERIKOJE ORGANAS

Telefonas Lackawanna 4-5529

The Lithuanian Weekly "Tėvynė"  
PUBLISHED EVERY FRIDAY  
By the Lithuanian Alliance of America  
Dr. M. J. Vinikas, Sec'y & Mgr.  
YEARLY SUBSCRIPTION RATES:  
In the United States ..... \$1.50  
To Foreign Countries ..... \$2.00  
"T E V Y N Ė"  
307 West 30-th Street, New York, N. Y.

No. 18

Acceptance for Mailing at Special Rate of Postage provided for in  
Section 1103, Act of October 3, 1917, Authorized June 27, 1918

New York, N. Y., Gegužio (May) 5, 1939

Entered as Second Class Matter November 28, 1910, at the  
Post Office at New York, N. Y., under the Act of March 3, 1879

Vol. XXX

## Pažangos Vajus

### Organizatorių lenktynės

Paskutinės Vajaus aplikacijos organizatorių buvo gautos balandžio 30 dieną ir jos bus kuopų priimtos gegužės mėnesio susirinkimuose. Todel galutinus Vajaus rezultatus galėsime žinoti tik gegužio pabaigoj, jei organizatoriai suskubs siųsti raportus. Pereitą savaitę iš St. Louis gavome linksmą žinią apie naujos jaunuolių kuopos įsisteigimą mūsų generalio organizatoriaus W. Domasho rūpesčiu ir jo dukrelės Florence Domashutės pastangomis. Trečio laipsnio pasiekė Mrs. M. Domash ir Iz. Ivoškie. Antro laipsnio pasiekė izdo globėjas S. Mockus, kurs buvo vienas uoliausių organizatorių, o taipgi E. Puzauskienė iš Chicagos. Pirmo laipsnio pasiekė V. Budvidis, K. Stankus ir J. M. Tumavičienė. Kitą savaitę tikimės sulaukti daugelio raportų.

#### 4 LAIPSNIS

Charles K. Pikiel 11 distr. Pittsburgh, Pa.  
Jonas Aymonas 38 kp. Brooklyn, N. Y.

#### 3 LAIPSNIS

K. Cepulevičius, 226 kp. Chicago, Ill.  
Mrs. M. Domash 214 kp. St. Louis, Mo.  
Iz. Ivoškie 192 kp. New Kensington, Pa.  
J. Kiguolis 115 kp. Wilkes Barre, Pa.  
P. P. Simanaukas 341 kp. Rhineland, Wis.

#### 2 LAIPSNIS

M. Čepulienė 77 kp. Rockford, Ill.  
K. Dibulskis 342 kp. Easton, Pa.  
V. A. Kerševičius 30 kp. Scranton, Pa.  
K. Katkevičienė, 134 kp. Chicago, Ill.  
A. Kaukakis ir St. I smoutas 31 kp. Auburn, Me.  
B. Kebaitienė 352 kp. Detroit, Mich.  
A. Laurutinas 63 kp. Chicago, Ill.  
S. Mockus 43 kp. So. Boston, Mass.  
A. Maliauskas 299 kp. Rumford, Me.  
Ch. Martin 352 kp. Detroit, Mich.  
E. Puzauskienė 230 kp. Chicago, Ill.  
P. Račila 57 kp. Worcester, Mass.  
J. Streleckis, 135 kp. Philadelphia, Pa.  
M. Stakionis 41 kp. Lawrence, Mass.  
J. Tvaronaitis 267 kp. Manchester, Conn.  
R. Viktoravičius 40 kp. Pittsburgh, Pa.  
K. White 304 kp. Buffalo, N. Y.

#### 1 LAIPSNIS

V. Budvidis 352 kp. Detroit, Mich.  
A. Gerautaukas 16 kp. Harrisburg, Ill.  
P. Gribienė 217 kp. Chicago, Ill.  
Frank Kesler 53 kp. Chelsea, Mass.  
V. J. Količienė 40 kp. Pittsburgh, Pa.  
P. Kučinskas 352 kp. Detroit, Mich.  
M. J. Kemešienė Distr. 13 Org. Detroit, Mich.  
V. Mickus 312 kp. Easthampton, Mass.  
George Milius 54 kp. McAdoo, Pa.  
V. T. Neverauskas, 198 kp. Akron, Ohio  
M. Navickas 62 kp. Lorain, Ohio  
J. Paulukonis 199 kp. Shaft, Pa.  
J. Radzevičius 66 kp. Ansonia, Conn.  
A. Ramanauskas 211 kp. Mahanoy City, Pa.  
F. Siugždinienė 311 kp. W. Frankfort, Ill.  
M. Subonis 157 kp. Youngstown, Ohio  
K. Stankus 260 kp. Chicago, Ill.  
M. Šeštokas 125 kp. Melrose Park, Ill.  
J. Treinis 101 kp. Paterson, N. J.  
A. Tvaranavičius 370 kp. Philadelphia, Pa.  
J. M. Tumavičienė 131 kp. Norwood, Mass.  
T. Valunas 153 kp. Du Bois, Pa.  
J. P. Vaitkus 200 kp. Detroit, Mich.  
M. Valužis 200 kp. Detroit, Mich.  
A. Zemaitytis 104 kp. Pittsburgh, Pa.

#### DAR NEPASIEKĖ 1-MO LAIPSNIO

(bet greit ketina pasiekti)

W. V. Anesta 359 kp. Dorchester, Mass.  
S. Bakanas 11 distr. Pittsburgh, Pa.  
J. Bugailiškis 269 kp. Sydney Mines, Canada.  
O. Balsienė 18 kp. Westville, Ill.  
V. Botyrius 35 kp. Wilkes Barre, Pa.  
Bronė Brazaičiūtė 132 kp. Seltzer City, Pa.  
D. Birbilas 144 kp. Saginaw, Mich.  
J. Brazauskas 14 kp. Cleveland, Ohio  
Justinas M. Buchinsky 50 kp. Binghamton, N. Y.  
J. Burdulis 1 kp. Edwardsville, Pa.  
A. J. Bernotas 42 kp. Grand Rapids, Mich.  
St. Čerauka 136 kp. Cleveland, Ohio  
Cibulskis 352 kp. Detroit, Mich.  
K. Deveikis 301 kp. Cicero, Ill.  
A. Frenzelis 236 kp. Toronto, Ont., Canada  
V. Grebliauskas 267 kp. Wyoming, Pa.  
J. Grigaitis 226 kp. Chicago, Ill.  
K. Gankienė 198 kp. Akron, Ohio  
A. Gedgaudas 136 kp. Cleveland, Ohio

## Pasaulio Įvykių Savaitinė Apžvalga

### HITLERIS ATMETĖ ROOSEVELTO TAIKOS PASIULYMĄ

#### Hitleris pajaukė prez. Rooseveltą

Balandžio 15 d. prez. Rooseveltas pareikalavo, kad Mussolinis ir Hitleris prižadėtų nepulti kitų valstybių bent bėgy 10 metų. Mussolinis savo "dali" atliko. Jis pasakė kalbą ir pasiūlymą atmetė. Po to laukta Hitlerio kalbos. Ir tą dieną jis pasakė balandžio 28 dieną Vokietijos reichstago posėdy. Jo atsakymas nebuvo aiškus. Nors jis save persistatė "taikios žmogumi", bet tuo pačiu tarpu sarkastiškai juokėsi iš prez. Rooseveltą ir puolė Anglijos nusistatymą. Du vyriausioji kalbos punktai, tai atšaukimas Vokietijos-Lenkijos nekariavimo ir draugiskumo sutarties, ir antras — panaikinimas Anglijos-Vokietijos laivyno sutarties. Iš Lenkijos jis pareikalavo sugrąžinti Vokietijai Danzigą

ir leisti vokiečiams praveisti geležinkelį ir vieškelį per Lenkų karidorių. Jis pagrasino lenkus, kad jei nepasiduos jo užgaidoms — Lenkijos likimas bus lygus Čekoslovakijos likimui. Del tos jo kalbos Europoje dar didesnis jaudėsis. O Berline tuo tarpu jau eina kalbos, kad karas gali įvykti birželio mėnesį, šiais metais.

#### Hitlerio kalba

Hitlerio kalbos, po prievartų, turėjo klausyti visi Vokietijos žmonės. Kalba buvo perduota per radio. Jos klausėsi ir "visas pasaulis". O ta kalba buvo ilga — tęsėsi dvi valandas ir septyniolika minučių. Tos kalbos klausėsi ir 862 reichstago nariai, susirinkę į Kroll Operos salę Berline. Tai įvyko lygiai tryliktojo dienoje po prez. Roose-

velto kalbos. O prezidentas prašė, kad abu diktatoriai nepultų trisdešimts vienos valstybės, kurios buvo įvardinta atsišaukime. Ir prez. Rooseveltas pasiūlymas diktatorių pasiekė po to, kai Hitleris išdraskė ir pasigrobė Čekoslovakiją, Klaipėdą ir kai Mussolinis užgrobė Albaniją. Taip gi lygiai prieš tai, kai Hitleris jau mojos žygiuoti į Danzigą. Hitlerio kalba buvo padalinta į du skyrius: bendras Vokietijos nusistatymas ir atsakymas prez. Rooseveltui.

Lenkija — geografiniai Vokietijos kaimynė, bet istoriniai — priešas. Ji su Vokietija 1934 m. buvo padariusi nepuolimo ir draugiskumo sutartis. Bet jų tarpe iki šiol yra dar vienas kyla. Tai Laisvasis Danzigo miestas ir lenkų karidorių. Danzigas seniau buvo Vakarinės Prūsijos sostinė. Po Pasaulinio Karo padarytas laisvuojų miestas, kad Lenkijai davus priegai prie Baltijos jūros. Tą miestą valdo Tautų Sąjungos komisierius, bet geležinkelį ir užsienio reikalus tvarko Lenkija. Lenkija ten turi įsitačiusi Gdynia uostą. Bet tas miestas daugiausiai apgyventas vokiečių. Politiskai miestas valdo nacių partija ir dabar jie nori Danzigą prijungti prie Vokietijos.

Tuo pačiu tarpu taipgi Rytinė Prūsija atskirta nuo Vokietijos lenkų karidoriu. Ir ši atskyrimą vokiečiai puola nuo pat Versalio sutarties pasirašymo. Savo kalboje praeitą penktadienį Hitleris pasakėjo kaip jis įsiekio su Lenkija susitarimo del karidoriaus ir Danzigo. Vokietija norėjo: 1) Kad Lenkija sugrąžintų Danzigą Vokietijai; 2) Vokiečiais valdomo vieškelio per lenkų karidorių; 3) Vokiečių geležinkelio per karidorių. Už tai Vokietija Lenkijai suteiktų laisvą priėjimą prie Danzigo uosto, pripažintų visus dabartinius Vokietijos-Lenkijos rubežius ir pasirašytų 25 metų nekariavimo sutartį. Bet ši Vokietijos pareiga Danzigą Lenkijai atimti.

O kadangi Lenkija yra padariusi su Anglija viena kitai gelbėjimo sutartį, tai Hitleris atšaukė 1934 metais su Lenkija padarytą nekariavimo sutartį.

Anglija ir Vokietiją 1935 metais pasirašė karinio laivyno sutartį. Sulug tos sutarties Vokietija gali turėti karo laivų tik 35% prieš Anglijos 65%. Hitleris savo kalboje pareikalavo, kad Anglija sugrąžintų prieškarines Vokietijos kolonijas. O kadangi Anglija deda pastangas Hitlerio siuntimą sulaukinti, apsupant Vokietiją geležiniu ratu — Hitleris pareiškė, kad ir Anglijos-Vokietijos laivyno sutartis panaikina.

#### Hitleris tvyčiojasi iš prez. Rooseveltą

"Apsidirbęs" su Europa, Hitleris atsisuko prieš prez. Rooseveltą. Per 45 minutes jis darė juokus iš prezidento Rooseveltą. Jo atsišaukimas vadino "padukusio turinio". Prezidento pasiūlymą sušaukti tarptautinę konferenciją nubloškė į šalį. Jis pasakė: "Vokiečių tauta kartą patikėjo Amerikos prezi-

dento užtikrinimu ir nuėjo į konferenciją neapsiginklavusi". Tai sakydamas, jis turėjo mintį Versalio sutarties konferenciją. O sarkastišku tonu jis pareiškė, kad Suv. Valstijos geriau padarytų, jei rūpintųsi savo reikalais vietoje kišimosi į Europos reikalus.

Kas liečia prez. Rooseveltą pareikalavimą, kad Mussolinis ir Hitleris nepultų Europos ir Artimųjų Rytų valstybių, fueneris reichstagai pareiškė, kad jis atsisakė tų valstybių, ar jos jaučiasi Hitlerio grasinamos. Esą, jis gavęs teigiamus atsakymus. (Bet tai yra melagystė, nes ne visos valstybės teigiamai atsako, o kurios ir teigiamai atsakė, tai tą atsakymą suteikė del to, kad bijojo Hitlerio puolimo.) Tai esą prez. Rooseveltą padaryta klaida bauginant valstybes Vokietijos agresinumu. O kai kurios valstybės jau padarė su Vokietija nepuolimo sutartis. Tos, kurios dar nepadarė — galinčios padaryti.

Taipgi jis pasisakė, kad Vokietija neturinti ambicijų kuomet nors pulti Šiaurinę ir Pietinę Ameriką. Tai esą nebutų galima padaryti militariu žvilgsniu. Kas kalba, kad kada nors Vokietija pultų Ameriką, tai "kvailai kalba".

Pagaliau Hitleris savo ilgąją kalbą užbaigė. Reichstago nariai ir į posėdį susirinkę ginkluoti vyrai atsistojo ir sugiedojo "Deutschland ueber Alles" ir "Horst Wessel". O po tos kalbos viso pasaulio valstybės pradėjo ją studijuoti ir gilintis į jos turinį, ko toliau Vokietija mano siekti.

#### Reakcija

Hitlerio kalba susidėjo iš 18,000 žodžių. Dabar valdžių galvos gilinaisi į tuos žodžius ir nori pasidaryti išvadas, ar tais žodžiais nusakyta apie busiantį karą ar apie busimą taiką. Bet kaip tuos žodžius tie diplomatai nekraipyty, prieina tik vienos išvados. Tai išvada, kad Europos karas vis artėja. Ir šiuo tarpu didžiausiame pavojuje tai Lenkija, kuri pasijutęs tą pavojų, griebėsi dar gyviau ginkluotis. Ji pasiuntė daugiau kariuomenės prie Vokietijos rubežiaus ir pradėjo studijuoti Hitlerio prisiųstą memorandumą Danzigo ir karidoriaus reikale. O jei Vokietija savo užgaidas norės atsiekti ginklo pagalba — Lenkija kariaus. Francijos premieras Edouard Daladier Hitlerio kalbos neklausė. Tuo tarpu jis tarėsi su Rumunijos užsienio reikalų ministriu. Bet jis yra tos nuomonės, kad Danzigas dabar yra pavojingiausia Europos vieta.

Anglija irgi nemato nieko gero iš Hitlerio pasakytos kalbos. Del to dar gyviau ginkluojasi. Premieras Chamberlainas studijuoja Hitlerio kalbą, o sugrįžęs į Berlyną Anglijos atstovas Sir Neville Hernderson įsiekio būdų pasiūlyti su Vokietijos užsienio reikalų ministriu von Ribbentrop. Jis įsakytas atsiųsti Ribbentropo: 1) Kokie Vokietijos mieriai kaslink Lenkijos; 2) Kas per siekiamai kolonijų reikale; 3) Hitlerio pasiūlymas del Vokietijos-Anglijos sutarties; 4) At-

šaukimas Anglijos-Vokietijos laivyno sutarties.

#### Rooseveltas miegojo

Kada Hitleris kalbėjo ir kada "visas pasaulis" jo kalbos klausėsi, prez. Rooseveltas buvo atvykęs į savo rezidenciją Hyde Park, N. Y. ir del tos kalbos nė kiek nesijaudino, nes tuo tarpu miegojo. Tą rytą po Hitlerio kalbos, pas prez. Rooseveltą lankėsi Norvegijos princas. Pasikalbėjime su princu, prez. Rooseveltas pasakė, kad "Hitleris paliko duris vieną colį atdaras del taikos". Bet vis tik ne išrodo, kad tas colis sulaikys visą pasaulį nuo kalbėjimo apie busimą karą.

#### Mussoliniui Hitlerio kalba patiko

Hitlerio kalba Italijoje skaitoma karingo pobūdžio. Tai kur kas smarkesnis už Mussolinio kalbą, kuria jis pats pasmerkė prez. Rooseveltą pasiūlymą. Ir ta Hitlerio kalba Mussoliniui patiko. Yra spėjimų, kad Italija bene panaikins praeitą metų pasirašytą su Anglija nekariavimo sutartį. Jei taip įvyks, tai Vinduržemio jūros, Artimųjų Rytų ir Afrikos taikos reikalai atsiduria pavojuje.

#### Rusijos pasisūlymas

Praeitą savaitę iš Maskvos į Londoną sugrįžo Rusijos ambasadorius Ivan Maisky. Jis buvo nuvykęs į Maskvą pasitarimui. Iš pasitarimų šaltinių sužinota, kad sugrįžęs jis pasiūlė Anglijai militares sutartį prieš agresorius Europoje ir Tolimuose Rytuose. Bet kadangi pirmiau Lenkija ir Rumunija šaltai priėmė Rusijos pasisūlymą veikti išvien prieš agresorius, tai šiuo tarpu tas pasisūlymas, sakoma, paliekama tik "diskusijoms". Bet kiek spėjama, tai Anglija Rusijos ambasadoriui yra pasakiusi, kad susitarimas turėtų būti padaryta tuojau. Ar Rumunija su tikty veikti išvien su Rusija — kol kas dar neaišku. Tačiau kas liečia Angliją ir Franciją, tai Rumunija sutinka pilnai kooperuoti.

#### Priverstinas kareiviavimas Anglijoje

Dar pirm Hitlerio kalbos — praeitos savaitės pradžioje Anglijos premieras Chamberlain pranešė parlamentui, kad Anglijoje bus įvesta priverstinas kareiviavimas ir kad tuojau bus šaukiami naujokai nuo 20 iki 21 metų amžiaus. Priverstinio kareiviavimo Anglijoje nebuvo per 150 metų, išskyrus Pasaulinį Karą. Šitoki patvarkymą premieras padarė jau po to, kai apie mėnesis atgal buvo pranešęs, kad prie jo valdžios Anglijoje priverstinio kareiviavimo nebus. Bet dabar pasirodė reikalo tą pareiškimą pakeisti. Nes Anglija yra prižadėjusi Francijai bile kada pasiųsti nemažiau 500,000 kareivių, jei tik bus reikalas. Taipgi Anglija prižadėjo ginti Lenkiją. Rumuniją ir Graikiją. Tai reikėjo Anglijai paskelbti priverstiną kareiviavimą. Ir dabar Anglija netrukus galės savo kariuomenę žymiai padidinti.